

Sygn. akt II PK 366/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa S. S.

przeciwko Regionalnej Izbie Obrachunkowej w W.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 lutego 2016 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 29 stycznia 2014 r.,

1) oddała skargę kasacyjną;

2) zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2013 r. zasądził od pozwanej Regionalnej Izby Obrachunkowej na rzecz powoda S. S. kwotę 18.888,30 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie stosunku pracy.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód został powołany na stanowisko etatowego członka kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w W. w dniu 26 lutego 1993 r., a następnie z dniem 8 marca 1993 r. został z nim nawiązany stosunek pracy. Decyzją Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 r. powód został odwołany ze stanowiska członka kolegium z dniem 31 lipca 2012 r. Na decyzję tę powód wniósł w dniu 27 lipca 2012 r. skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. W dniu 16 sierpnia 2012 r. prezes Regionalnej Izby Obrachunkowej w W. rozwiązał stosunek pracy zawarty ze S. S. z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, który upływał 30 listopada 2012 r., jako przyczynę rozwiązania stosunku pracy wskazując decyzję Prezesa Rady Ministrów o odwołaniu powoda ze stanowiska członka kolegium. Wyrokiem z dnia 25 września 2012 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. uchylił decyzję Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 r. Pismem z dnia 12 grudnia 2012 r. strona pozwana zawiadomiła powoda, że z dniem 25 września 2012 r. ustały skutki prawne oświadczenia z dnia 16 sierpnia 2012 r. o rozwiązaniu stosunku pracy. Powód nie zaprzestał świadczenia pracy ani w okresie wypowiedzenia, ani po jego upływie.

W takim stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał powództwo o zasądzenie odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie stosunku pracy za uzasadnione. W jego ocenie, oświadczenie woli strony pozwanej naruszało bowiem obowiązujące przepisy, skoro zostało złożone przed rozpoznaniem przez Wojewódzki Sąd Administracyjny skargi na decyzję Prezesa Rady Ministrów o odwołaniu powoda ze stanowiska etatowego członka kolegium Izby, która to decyzja stanowiła podstawę rozwiązania stosunku pracy.

Sąd Okręgowy w W. w uwzględnieniu apelacji strony pozwanej zmienił wyrok Sądu Rejonowego i oddalił powództwo w całości.

Sąd odwoławczy dokonał odmiennej oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, wskazując że zatrudnienie etatowego członka kolegium Izby odbywa się w procedurze o dualnym charakterze. Zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1113 ze zm.), członka kolegium Izby powołuje bowiem najpierw Prezes Rady Ministrów, na wniosek prezesa Izby, co wywołuje skutki w

sferze publicznoprawnej. Ten akt administracyjny stanowi zaś podstawę nawiązania z etatowym członkiem kolegium stosunku pracy na podstawie powołania, co wyraźnie wynika z art. 26a ust. 1 pkt 1 ustawy, zgodnie z którym prezes Izby nawiązuje z etatowymi członkami kolegium Izby stosunek pracy na podstawie powołania. Analogicznie dochodzi do rozwiązania stosunku pracy z etatowym członkiem kolegium. Podstawą rozwiązania stosunku pracy jest bowiem odwołanie członka kolegium (art. 26a ust. 2 ustawy), które to odwołanie leży w gestii Prezesa Rady Ministrów (art. 15 ust. 10 ustawy). Zgodnie z art. 15 ust. 10 w związku z art. 16a ust. 3 i 4 ustawy o regionalnych izbach obrachunkowych na decyzję Prezesa Rady Ministrów o odwołaniu ze stanowiska członka kolegium zainteresowanemu służy prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego w terminie 14 dni od jej doręczenia. Wniesienie skargi wstrzymuje odwołanie ze stanowiska.

W ocenie Sądu drugiej instancji, bezpośrednim skutkiem wstrzymania odwołania ze stanowiska jest konieczność zaniechania podejmowania czynności prowadzących do rozwiązania stosunku pracy. Wypowiedzenie złożone przez prezesa Izby pismem z dnia 16 sierpnia 2012 r. było zatem pozbawione niezbędnej podstawy prawnoadministracyjnej i jako takie „nie wywołało żadnych skutków prawnych i należy je traktować jako niebyłe”. Złożenie tego oświadczenia, mimo że nieuprawnione, nie zrodziło odpowiedzialności pracodawcy na gruncie art. 45 k.p., skoro nie doprowadziło do rozwiązania stosunku pracy, a co za tym idzie, nie wywołało po stronie powoda negatywnych konsekwencji w postaci utraty zatrudnienia, co ma szczególne znaczenie z uwagi na wyłączenie w stosunkach pracy nawiązanych na podstawie powołania sankcji bezskuteczności oświadczenia w przedmiocie wypowiedzenia (art. 69 pkt 2 lit. a k.p.). Stosunek pracy powoda nie ustał, wykonywał on swoje obowiązki zarówno w okresie wypowiedzenia, jak i po jego zakończeniu. Zdaniem Sądu Okręgowego, brak było podstaw do zasądzenia na rzecz powoda odszkodowania, albowiem „nie została dokonana żadna relewantna czynność z zakresu prawa pracy, która mogłaby być skontrolowana przez sąd pracy. Spór powstały między powodem i stroną pozwaną ograniczył się jedynie do sporu administracyjnoprawnego, w ramach którego badana była zgodność z prawem odwołania powoda z funkcji etatowego członka kolegium, co

nie pociągnęło za sobą konsekwencji na gruncie prawa pracy. Złożenie skargi do WSA utrwaliło taki stan do czasu wydania orzeczenia przez sąd administracyjny, dlatego też bez znaczenia pozostaje pismo strony pozwanej, w którym wypowiedziano powodowi stosunek pracy, gdyż odwołanie z funkcji członka kolegium nadal było nieprawomocne”.

Z tych przyczyn Sąd odwoławczy za błędne uznał rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego, który mimo istnienia stosunku pracy zasądził na rzecz powoda odszkodowanie w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia i zmieniając wyrok tego Sądu, oddalił powództwo.

Powód wywiódł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego, zarzucając naruszenie:

1. art. 26a ustawy o regionalnych izbach obrachunkowych w związku z art. 5 k.p. oraz art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 47¹ k.p., przez przyjęcie, że wypowiedzenie powodowi stosunku pracy pismem z dnia 16 sierpnia 2012 r. jako pozbawione niezbędnej podstawy prawnoadministracyjnej, zbędne, przedwczesne i nieuprawnione z mocy samej ustawy nie wywołało żadnych skutków prawnych i należy je traktować jako niebyłe, a w konsekwencji uznanie przez Sąd Okręgowy, że oświadczenie woli prezesa Izby mimo, że złożone skutecznie, ale nieuprawnione, nie rodzi odpowiedzialności pracodawcy na gruncie art. 45 k.p.;

2. art. 61 § 1 k.c. w związku z art. 70 § 1, 1¹ i 1² k.p. oraz w związku z art. 300 k.p., przez uznanie, że oświadczenie woli pozwanego złożone skutecznie powodowi na piśmie w dniu 16 sierpnia 2012 r. nie wywołało żadnych skutków prawnych i należy je traktować jako niebyłe;

3. art. 77 ust. 2 Konstytucji RP, przez uznanie, że powodowi pomimo naruszenia prawa przez pozwanego przy wypowiedzaniu stosunku pracy nie przysługuje prawo do sądu i żądania odszkodowania za niezgodne z prawem wypowiedzenie stosunku pracy;

4. art. 8 k.p. w związku z art. 70 § 1 k.p., przez pominięcie przy wyrokowaniu przez Sąd Okręgowy, że prezes Izby wypowiadając powodowi stosunek pracy związany z pełnieniem funkcji zaufania społecznego, działał z zamiarem nakierowanym na uzyskanie celu, jakim było naruszenie tego zaufania w stosunku do powoda i nadużył swojego prawa do wypowiedzania stosunku pracy;

5. art. 382 k.p.c., przez pominięcie części materiału dowodowego, dotyczącego w pełni świadomego, zamierzonego i celowego działania prezesa Izby przy wypowiedzaniu powodowi stosunku pracy z naruszeniem prawa (wypowiedzenia zmierzającego do naruszenia zaufania społecznego do powoda), a tym samym w pełni świadomego naruszenia prawa przez pozwanego;

6. art. 386 § 1 k.p.c., przez uwzględnienie apelacji pozwanego pomimo jej oczywistej bezzasadności;

7. art. 385 k.p.c., przez niezastosowanie tego przepisu, mimo że apelacja pozwanego jest w całości bezzasadna.

Opierając skargę na takich podstawach, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i oddalenie apelacji strony pozwanej oraz zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania.

Strona pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powoda kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności wskazać należy, że brak jest podstaw do uznania za usprawiedliwione zarzutów naruszenia art. 385 k.p.c. i art. 386 § 1 k.p.c. Przytoczone przepisy - jak wskazywał już na to Sąd Najwyższy - są adresowane do sądu drugiej instancji i przesądzają o tym, w jaki sposób ma on rozstrzygnąć sprawę, jeżeli stwierdzi, że apelacja jest bezzasadna, bądź że powinna być uwzględniona. O ich naruszeniu mogłaby być zatem mowa jedynie wtedy, gdyby Sąd Okręgowy stwierdził, że apelacja jest niezasadna, a ją uwzględnił, czego skarżący nie zarzuca. Natomiast sąd drugiej instancji nie narusza art. 385 k.p.c. i art. 386 § 1 k.p.c., jeżeli uwzględni apelację na podstawie oceny, że jest ona zasadna, niezależnie od twierdzenia strony, że była niezasadna (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1997 r., I PKN 403/97, OSNP 1998 nr 20, poz. 602, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2000 r., I PKN

711/99, OSNP 2002 nr 1, poz. 13). Zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. może natomiast wypełniać podstawę kasacyjną przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. tylko w wypadku pominięcia przez sąd drugiej instancji części zebranego w sprawie materiału, w związku z czym strona powołująca się na naruszenie tego przepisu powinna wskazać materiał dowodowy, który został przez sąd drugiej instancji pominięty przy wydaniu wyroku, i wykazać, że popełnione uchybienie mogło mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r., II CSK 478/13, niepublikowany; por. także wcześniejsze postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 1999 r., II CKN 100/98, OSNC 1999 nr 9, poz. 146 i z dnia 7 lipca 1999 r., I CKN 504/99, OSNC 2000 nr 1, poz. 17 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 1999 r., III CKN 1178/98, niepublikowany, z dnia 8 października 1999 r., II CKN 443/98, niepublikowany, z dnia 21 października 1999 r., I CKN 728/99, niepublikowany, z dnia 8 grudnia 1999 r., II CKN 587/98, niepublikowany i z dnia 10 października 2012 r., II PK 65/12, niepublikowany). W skardze kasacyjnej powoda nie wskazano, jaki materiał dowodowy został przez Sąd drugiej instancji pominięty, wobec czego brak jest podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia tego przepisu.

Skoro zaś zarzuty naruszenia przepisów postępowania okazały się nieuzasadnione, Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej związany jest podstawą faktyczną wyroku Sądu Okręgowego (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), w której nie ma żadnych ustaleń pozwalających stwierdzić, że prezes Izby wypowiadając powodowi stosunek pracy związany z pełnieniem funkcji zaufania społecznego, działał z zamiarem nakierowanym na uzyskanie celu, jakim było naruszenie tego zaufania w stosunku do powoda, co w konsekwencji miało stanowić nadużycie prawa do rozwiązania stosunku pracy. W konsekwencji przekłada się to zaś na niemożność uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 8 k.p. w związku z art. 70 § 1 k.p. przez nieuwzględnienie tak sformułowanej przyczyny odwołania powoda ze stanowiska.

W podstawie faktycznej wyroku Sądu drugiej instancji wyraźnie przyjęto, że podstawą złożenia oświadczenia woli o rozwiązaniu z powodem stosunku pracy było odwołanie go ze stanowiska etatowego członka kolegium Izby przez Prezesa Rady Ministrów. W świetle obowiązujących przepisów nie budzi wątpliwości, że z

powodem jako etatowym członkiem kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej zatrudnionym na podstawie powołania (art. 26a ust. 1 pkt 1 ustawy o regionalnych izbach obrachunkowych) stosunek pracy mógł być rozwiązany tylko w razie odwołania go z tego stanowiska przez Prezesa Rady Ministrów (art. 26a ust. 2 w związku z art. 15 ust. 10 zdanie pierwsze ustawy), z tym zastrzeżeniem, że wniesienie skargi na decyzję o odwołaniu do sądu administracyjnego wstrzymuje odwołanie ze stanowiska (art. 15 ust. 10 zdanie drugie w związku z art. 16a ust. 3 zdanie trzecie ustawy). Oznacza to, że dopóki sąd administracyjny nie rozpozna prawomocnie sprawy z takiej skargi, nie następuje odwołanie ze stanowiska członka kolegium, a tym samym brakuje podstawy do rozwiązania z osobą zajmującą to stanowisko stosunku pracy. Złożenie przez stronę pozwaną oświadczenia woli o rozwiązaniu z powodem stosunku pracy w dniu 16 sierpnia 2012 r., tj. przed wydaniem w dniu 25 września 2012 r. wyroku przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w sprawie ze skargi powoda na decyzję Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 r. o odwołaniu go ze stanowiska, naruszało obowiązujące przepisy, bo w dacie złożenia tego oświadczenia powód nie był jeszcze odwołany ze stanowiska, wobec czego nie istniała podstawa do rozwiązania z nim stosunku pracy.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że każda jednostronna deklaracja pracodawcy o ustaniu stosunku pracy, dokonana nawet z naruszeniem prawa, prowadzi do ustania stosunku pracy w terminie wskazanym przez pracodawcę, bo wszelkie jego czynności, nawet bezprawne, zmierzające do rozwiązania stosunku pracy są skuteczne i mogą być podważone wyłącznie w drodze odpowiedniego powództwa przewidzianego Kodeksem pracy (por. np. wyrok z dnia 7 października 2008 r., II PK 56/08, Monitor Prawa Pracy 2009 nr 1, s. 34). Rację ma więc skarżący, że nietrafne jest stanowisko Sądu odwoławczego, z którego wynika, iż wypowiedzenie złożone przez prezesa Izby pismem z dnia 16 sierpnia 2012 r. jako pozbawione niezbędnej podstawy prawnoadministracyjnej „nie wywołało żadnych skutków prawnych i należy je traktować jako niebyłe”. Nie można bowiem uznać za niewywołujące skutków prawnych oświadczenia woli o rozwiązaniu stosunku pracy tylko z tego powodu, że zostało dokonane z naruszeniem obowiązujących przepisów, a konkretnie, bez istnienia w dacie jego

złożenia przyczyny uzasadniającej taką czynność pracodawcy. Pogląd taki, jak już powiedziano, jest utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, wobec czego nie można uznać za istotne zagadnienie prawne sformułowanego w skardze kasacyjnej pytania o to, czy odwołanie pracownika ze stanowiska mimo braku podstawy do złożenia takiego oświadczenia woli nie wywołuje skutków prawnych, a tym samym nie było podstaw do rozpoznania skargi kasacyjnej na rozprawie (art. 398¹¹ § 1 k.p.c.).

Biorąc pod uwagę okoliczności faktyczne sprawy nie można stwierdzić jednak, że pogląd Sądu Okręgowego o tym, że oświadczenie woli prezesa Izby o rozwiązaniu z powodem stosunku pracy nie wywołało żadnych skutków prawnych jest całkowicie błędny. Nie jest bowiem sporne, że oświadczenie to nie doprowadziło do rozwiązania stosunku pracy. Powód nie zaprzestał świadczenia pracy ani w okresie wypowiedzenia, ani po jego upływie i był do tej pracy przez stronę pozwaną dopuszczany. Co więcej, strona pozwana pismem z dnia 12 grudnia 2012 r. powiadomiła powoda, że z dniem 25 września 2012 r. (data wydania wyroku przez Wojewódzki Sąd Administracyjny) ustały skutki prawne oświadczenia z dnia 16 sierpnia 2012 r. o rozwiązaniu stosunku pracy. Z orzecnictwa Sądu Najwyższego wynika, że oświadczenie woli pracodawcy o rozwiązaniu stosunku pracy może być skutecznie cofnięte po jego złożeniu za zgodą pracownika (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 października 1986 r., III PZP 62/86, OSNC 1987 nr 10, poz. 156, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2002 r., I PKN 55/01, M.Prawn. 2002 nr 17, s.774, OSNP-wkł. 2002 nr 16, poz.9).

Zgodnie z art. 60 k.c., z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny (oświadczenie woli). Wola osoby skierowana na wywołanie zamierzonego skutku prawnego związanego z daną czynnością prawną może być uzewnętrzniona w każdy dowolny sposób, ujawniający tę wolę tak, że staje się dostatecznie zrozumiała dla adresata oświadczenia woli, czyli również w sposób dorozumiany. Czynność prawna jest dokonana przez fakty konkludentne, jeżeli wyrażają one

niewątpliwą treść oświadczenia woli, co wynika z całokształtu okoliczności towarzyszących składaniu tego oświadczenia.

Przepisy prawne nie zastrzegają żadnej szczególnej formy ani dla złożenia oświadczenia woli o cofnięciu uprzedniego oświadczenia o rozwiązaniu z pracownikiem stosunku pracy, ani dla wyrażenia zgody przez pracownika na to cofnięcie. Oznacza to, że oba te oświadczenia woli stron stosunku pracy mogą być złożone w sposób dorozumiany, co też miało miejsce w rozpoznawanej sprawie. W świetle ustalonych okoliczności faktycznych nie budzi bowiem wątpliwości, że po upływie okresu wypowiedzenia strona pozwana dopuszczała powoda do pracy, co należy uznać za dorozumiane cofnięcie oświadczenia woli o rozwiązaniu stosunku pracy, tym bardziej że wola pozwanej w tym zakresie została potwierdzona pismem z dnia 12 grudnia 2012 r. Jest też bezsporne, że powód po upływie okresu wypowiedzenia nie zaprzestał wykonywania pracy na stanowisku członka kolegium Izby, co jest równoznaczne z dorozumianym wyrażeniem zgody na cofnięcie oświadczenia woli o rozwiązaniu stosunku pracy przez pracodawcę. Oświadczenie woli o rozwiązaniu stosunku pracy cofnięte za zgodą pracownika nie wywołuje zaś żadnych skutków prawnych, nie prowadząc do ustania stosunku pracy. W takiej sytuacji brak było podstaw prawnych do zasądzenia na rzecz powoda odszkodowania za niezgodne z prawem odwołanie go ze stanowiska, skoro na podstawie art. 69 pkt 2 w związku z art. 70 § 2 i w związku z art. 45 § 1 k.p. takie odszkodowanie przysługuje wyłącznie wtedy, gdy takie odwołanie miało miejsce, tzn. gdy na skutek oświadczenia woli pracodawcy doszło do rozwiązania stosunku pracy z upływem okresu równego okresowi wypowiedzenia.

Biorąc to pod uwagę, Sąd Najwyższy uznał, że mimo częściowo błędnego uzasadnienia, wyrok Sądu Okręgowego odpowiada prawu, wobec czego z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.